BOŞLANĞIÇ TA’LIM JARAYONIDA GENERATIV SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIŞNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Dilbar Pardaboy qizi Ğafurova*
Osiyo Xalqaro Universiteti 1-kurs magistranti
✉ d32448577@gmail.com

ANNOTATSIYA

Uşbu tezisda boşlanğiç ta’lim jarayonida generativ sun’iy intellekt (SI) texnologiyalaridan foydalanişning didaktik imkoniyatlari tizimli ravişda tahlil qilingan. Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarning yoş-psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda öquv materiallarini vizuallaştiriş, öquv jarayonini individuallaştiriş, interfaol didaktik öyinlar yaratiş hamda öquvçilarning biliş faolligini oşiriş mexanizmlari yoritilgan. Şuningdek, generativ sun’iy intellekt vositalarini dars jarayonida qöllaşning pedagogik şart-şaroitlari va didaktik tamoyillari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar

generativ sun’iy intellekt, didaktik imkoniyatlar, boşlanğiç ta’lim, raqamli didaktika, individuallaştiriş, vizuallaştiriş, didaktik öyinlar, biliş faolligi, pedagogik şart-şaroitlar.

DOI: 10.5281/zenodo.24478040

KIRIŞ

Zamonaviy ta’lim tizimining raqamli transformatsiyasi boşlanğiç ta’lim didaktikasiga yangi mazmun, metod va texnologiyalarni olib kirmoqda. Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarning körgazmali-obrazli tafakkuri ustunlik qilişi, diqqatining tez özgaruvçanligi hamda bilişga bölgan tabiiy qiziquvçanligi dars jarayonini yorqin, mazmunli va faol muloqotga boy tarzda taşkil etişni talab qiladi. Bunday şaroitda generativ sun’iy intellekt texnologiyalari öqituvçi faoliyatini boyituvçi va öquv jarayonining didaktik samaradorligini oşiruvçi muhim zamonaviy vosita sifatida namoyon bölmoqda.

Didaktik nuqtayi nazardan, generativ sun’iy intellekt texnologiyalari öquv maqsadlariga erişiş, öquv materialini tuşunarli şaklda taqdim etiş, öquvçilarning mustaqil va ijodiy faoliyatini taşkil etiş hamda natijalarni tahlil qilişda keng imkoniyatlar yaratadi. Biroq uşbu texnologiyalar öqituvçining pedagogik mahorati örnini bosmaydi, balki uning metodik ğoyalarini tezkor amalga oşiriş va har bir öquvçiga individual yondaşişni ta’minlaşga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili

Raqamli ta’lim muhitida zamonaviy didaktik vositalar va sun’iy intellekt texnologiyalarining örni B. X. Xodjayev, N. A. Muslimov, M. E. Jumayev, R. G. Safarova hamda xorijiy tadqiqotçilar R. Mayer, D. Laurillard va B. Holmeslarning ilmiy işlarida tahlil etilgan. Tadqiqotçilarning fikriça, ta’limda qöllaniladigan har qanday raqamli texnologiya avvalo öquvçining kognitiv yuklamasini me’yorlaştirişi, körgazmalilik tamoyilini kuçaytirişi va faol öquv harakatlarini rağbatlantirişi lozim. Generativ sun’iy intellekt esa matnli, grafik va interfaol öquv kontentini tezkor yaratiş orqali an’anaviy didaktik vositalar imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi.

Boşlanğiç ta’lim jarayonida generativ sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanişning asosiy didaktik imkoniyatlari tört muhim yönalişda yaqqol namoyon böladi. **Birinçi imkoniyat — öquv materialini körgazmali va obrazli vizuallaştirişdir**. Boşlanğiç sinf öquvçilari mavhum tuşunçalar, tarixiy voqealar, tabiat hodisalari yoki matnli masalalardagi murakkab syujetlarni tasvir orqali ança oson idrok etadilar. Generativ SI vositalari yordamida mavzuga mos illyustratsiyalar, sxemalar, ertak sahnalari va hayotiy vaziyat tasvirlarini yaratiş körgazmalilik tamoyilini yangi bosqiçga olib çiqadi hamda öquvçilarning diqqatini barqarorlaştiradi.

Ikkinçi imkoniyat — ta’lim jarayonini tabaqalaştiriş va individuallaştirişdir. Har bir boşlanğiç sinfda özlaştiriş sur’ati, qiziqiş doirasi va tayyorgarlik darajasi turliça bölgan öquvçilar tahsil oladi. Generativ

SI öqituvçiga bir xil mavzu doirasida soddalaştirilgan tayanç topşiriqlar, örta murakkablikdagi amaliy maşqlar hamda çuqurlaştirilgan mantiqiy-ijodiy vazifalarni qisqa vaqt içida tayyorlaş imkonini beradi. Natijada har bir öquvçi öz imkoniyatiga mos darajada muvaffaqiyatga erişiş tajribasini qölga kiritadi.

Uçinçi imkoniyat — öquv topşiriqlari va didaktik öyinlar mazmunini boyitişdir. Darsning kiriş, mustahkamlaş yoki refleksiya bosqiçlarida qöllaniladigan rolli ssenariylar, qiziqarli dialoglar, topişmoqlar, viktorina savollari va muammoli vaziyatlarni generativ SI vositasida rang-barang tarzda şakllantiriş mumkin. Bu esa öquvçilarning öquv motivatsiyasini oşirib, dars jarayonida faol hamkorlik va muloqot muhitini yaratadi.

Törtinçi imkoniyat — öquvçilarning mustaqil işlaş va öz-özini nazorat qiliş könikmalarini qöllab-quvvatlaşdir. Öqituvçi nazorati ostida taşkil etilgan maşğulotlarda öquvçilar sodda savollar tuziş, berilgan javobni tahlil qiliş, öz ğoyasini taqqoslaş va xulosa çiqarişni örganadilar. Şu bilan birga, boşlanğiç ta’limda generativ SI imkoniyatlaridan foydalanişda faktlarning aniqligini tekşiriş, yoşga mos kontent tanlaş va axborot madaniyatiga örgatiş muhim didaktik talab hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boşlanğiç ta’lim jarayonida generativ sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalaniş öquv jarayonini vizuallaştiriş, tabaqalaştiriş, öyinlaştiriş va faollaştirişda keng didaktik imkoniyatlar yaratadi. Uşbu texnologiyalarni an’anaviy pedagogik qadriyatlar va yoş xususiyatlari bilan uyğun holda qöllaş boşlanğiç sinf öquvçilarining biliş faolligini oşiradi hamda ta’lim sifatini yangi bosqiçga kötaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Özbekiston Respublikasi Prezidentining «Sun’iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etiş uçun şart-şaroitlar yaratiş çora-tadbirlari töğrisida»gi PQ–4996-son qarori. – Toşkent, 2021-yil 17-fevral.

2. Xodjayev B. X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toşkent: Sano-standart, 2017. – 416 b.

3. Muslimov N. A., Usmonboyeva M. H., Sayfurov D. M., Törayev A. B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toşkent: Sano-standart, 2015. – 120 b.

4. Safarova R. G. va boşq. Boşlanğiç ta’lim konsepsiyasi. – Toşkent: RTM, 2015. – 48 b.

5. Mayer, R. E. Multimedia Learning. – 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020. – 398 p.

6. Laurillard, D. Teaçing as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Teçnology. – New York: Routledge, 2012. – 292 p.